

WIERZĘ W BOGA OJCA

Wykład 1

ks. Andrzej Michalik

BÓG JEZUSA CHRYSZTUSA – OJCIEC

Proszę na początku wyjaśnić ten nieco kontrowersyjnie brzmiący temat – zwłaszcza w jego pierwszej części. Czy możemy mówić „Bóg Jezusa Chrystusa”, skoro Jezus jest Bogiem?

W wyjaśnieniu tego tematu możemy się odwołać do argumentu z autorytetu – zawsze ważnego w teologii, w niektórych okresach mocno akcentowanego, w innych, takich jak nasze czasy, mniej znaczącego. Można usprawiedliwić ten tytuł odwołując się chociażby do faktu, że na przykład Joseph Ratzinger – obecnie papież emeryt Benedykt XVI – opublikował w 1976 roku książkę właśnie pod takim tytułem. Parę lat później, w 1982 roku, książkę pod takim samym tytułem opublikował wybitny teolog z Tybingi, obecnie kardynał, Walter Kasper. Możemy się więc oprzeć na ich autorytety teologicznym¹.

Jednak, aby sięgnąć także po inny typ argumentacji, mianowicie argumentację na podstawie Pisma Świętego i Tradycji Kościoła, wyjaśnijmy najprościej. Otóż Jezus jest Bogiem, ale jest Bogiem wcielonym. Czyli jak wierzymy jest „prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem”. Jezus w swym ziemskim życiu, w swej ludzkiej naturze zwracał się wielokrotnie do Boga: modlił się do Niego, mówił o Nim, żył z Nim w szczególnej komunii. Wzrastał i wychowywał się w tradycji religijności żydowskiej, a więc zwracał się do Boga jak każdy pobożny Żyd. Chociaż w tej Jego relacji do Boga było coś nowego i dla wielu niepokojącego. Dlatego całkiem poprawnie możemy mówić: „Bóg Jezusa Chrystusa”.

W drugiej części tematu pojawia się jednak dookreślenie „Ojciec”. Co to oznacza?

Takie określenie Boga występuje już w pierwszym artykule naszego chrześcijańskiego *Credo*. Wyznajemy: „Wierzę w Boga, Ojca wszechmogącego” (Symbol Apostolski). Pierwsze więc imię jakim

---

¹ J. Ratzinger, *Der Gott Jesu Christi. Betrachtungen über den Dreieinigen Gott*, München 1976; W. Kasper, *Der Gott Jesu Christi*, Mainz 1982. Dla wyjaśnienia warto dodać, że przyjęcie czegoś na podstawie autorytetu kogoś innego nie polega na wyrzeczeniu się rozumu i ślepym posłuszeństwie, lecz na poznaniu i uznaniu, że ktoś inny przewyższa nas we wnikliwości spojrzenia i dlatego zasługuje na pierwszeństwo w stosunku do naszego własnego osądu (por. H. Waldenfels, *O Bogu, Jezusie Chrystusie i Kościele – dzisiaj. Teologia fundamentalna w kontekście czasów obecnych*, Katowice 1993, s. 464).

chrześcijanin określa Boga to „Ojciec”. Jest to rzeczywiście nowość w porównaniu chociażby z objawieniem starotestamentalnym i tradycją żydowską. Najważniejsze zdania w tej tradycji odnoszące się do Boga, które można przez analogię określić wyznaniem wiary Izraela, brzmią: „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem – Pan jedynie” (Pwt 6,4), oraz „Jam jest Pan, Bóg twój, który cię wyprowadził z ziemi egipskiej, z domu niewoli” (Pwt 5,6). Bóg określany jest tutaj po prostu „Panem”.

Dlatego W. Kasper we wspomnianej książce napisał: „Chrześcijańskie wyznanie wiary rozpoczyna się zdaniem: «Wierzę w Boga, Ojca wszechmogącego». Ta wypowiedź w sposób ważny i zobowiązujący streszcza istotę orędzia Jezusa: przyjdzie Królestwa Bożego — Boga, którego Jezus nazwał «swoim Ojcem» i uczył nas wzywać Go jako «naszego Ojca». Tym samym nieokreślone niejako i wieloznaczne pojęcie Boga określane jest i interpretowane pojęciem ojca”².

Czy możemy mówić o jakimś szerszym kontekście dla tego chrześcijańskiego określenia Boga jako Ojca?

Słowo „ojciec” jest jednym z pierwotnych słów historii kultury i religii. Słowo to w różnych tradycjach religijnych oznacza przede wszystkim fakt, iż bóstwo jest źródłem, początkiem wszystkiego, co istnieje³. W *Katechizmie Kościoła Katolickiego* czytamy w tym kontekście: „Wzywaniu Boga jako «Ojca» jest znane w wielu religiach. Bóstwo często jest uważane za «ojca bogów i ludzi». W Izraelu Bóg jest nazywany Ojcem, dlatego że jest Stwórcą świata (por. Pwt 32,6; Ml 2,10) Por. Pwt 32,6; Ml 2,10. Bóg jest Ojcem jeszcze bardziej z racji Przymierza i daru Prawa danego Izraelowi, Jego «synowi pierworodnemu» (Wj 4,22). Jest także nazywany Ojcem króla Izraela (por. 2 Sm 7,14) Por. 2 Sm 7,14. W sposób zupełnie szczególny 2443 jest «Ojcem ubogich», sierot i wdów, którzy są objęci Jego miłującą opieką (por. Ps 68,6)”⁴. Ta pamięć o trosce i opiece Boga miała w pobożności Izraela ogromne znaczenie. Jednak Bóg był przede wszystkim czczony jako Ten, który objawił się Mojżeszowi w wizji płonącego krzewu (por. Wj 3,13-15).

Bóg, który objawił się Mojżeszowi, był dotychczas określany jako Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba. Później nazywany był także Bogiem Ojców. Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba w objawieniu nowotestamentalnym jest Ojcem Jezusa Chrystusa. Żydzi więc uważają Boga za swego Ojca. Jest to jednak jedno z wielu używanych przez nich określeń Boga, bynajmniej nie najważniejsze. Bóg dla Żydów to przede wszystkim: (*Eljôn*) Najwyższy, (*Shaddai*) Wszechmocny, (*Jahweh*) Pan i po prostu (*Elohim*) Bóg (por. Ps 91,1-2).

Jaka jest więc różnica między starotestamentalnym i nowotestamentalnym określeniem Boga jako „Ojciec”?

Pierwsze, co rzuca się w oczy to zestawienie ilościowe. Słowo „ojciec” pojawia się w Starym Testamencie około 1200 razy, ale tylko 20 razy w odniesieniu do Boga! Natomiast w Nowym Testamencie słowo to w ustach Jezusa pojawia się ponad 170 razy zawsze w odniesieniu do Boga! Różnica jest więc łatwo dostrzegalna.

Czy ma ona tylko charakter ilościowy?

W Nowym Testamencie, dzięki objawieniu Jezusa Chrystusa, określenie Boga słowem „Ojciec” nabiera wyjątkowego i z niczym nieporównywalnego znaczenia. Żydzi mówią o ojcostwie Boga w perspek-

² W. Kasper, *Bóg Jezusa Chrystusa*, Wrocław 1996, s. 171.

³ Por. tamże, s. 171, 176n.

⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 238.

tywie wyboru i przymierza. Bóg jest przede wszystkim Bogiem i Ojcem jako ten, który wybrał sobie spośród innych narodów jeden lud i zawarł z nim przymierze. W ten wybór i przymierze wpisana jest ojcowska relacja o charakterze adopcji. Jezus nazywa Boga swoim Ojcem w zupełnie innym, nowym znaczeniu. Na tę różnicę zwraca uwagę *Katechizm*, w którym czytamy: „Jezus objawił, że Bóg jest «Ojcem» w niezwykłym sensie; jest Nim nie **2780** tylko jako Stwórca; jest On wiecznie Ojcem w relacji do swojego jedyne Syna, który wiecznie jest Synem tylko w relacji do swego Ojca: «Nikt nie zna **441-445** Syna, tylko Ojciec, ani Ojca nikt nie zna, tylko Syn i ten, komu Syn zechce objawić» (Mt 11,27)”⁵.

Jaką rolę odgrywa tu objawienie?

Objawienie odgrywa tu oczywiście zasadniczą rolę. Poznać Syna, czyli uwierzyć, że Jezus jest jednorodnym Synem Bożym, który pozostaje w absolutnie jedynej relacji do Boga, to odkryć, że Bóg Jezusa Chrystusa to Ojciec. Syn objawia Ojca, tak jak Ojciec wskazuje na Syna. Gdyby nie objawienie dokonane przez Jezusa z Nazaretu nie znalibyśmy ani Syna, ani Ojca. Nie wiedzielibyśmy nic o tej niezwykłej relacji, w której Ojciec nazywa Jezusa w swej niepojętej miłości „umiłowanym Synem” (por. Mt 3,17), a Jezus zwraca się do Ojca pełnym synowskiej czułości „Abba, Ojcze!” (por. Mk 14,36). Innymi słowy: bez Jezusa nie wiedzielibyśmy kim Bóg rzeczywiście jest⁶.

To objawienie ma jeszcze jeden wymiar. Syn objawiając Ojca, objawia siebie. Jego niezwykła więź z Ojcem, której Apostołowie doświadczali obserwując Go na modlitwie i uczestnicząc w Jego dziełach była podstawą Jego roszczeń oraz gwarantem wiarygodności Jego nauki.

Jaka jest relacja kluczowych dla objawienia Jezusa Chrystusa określeń: Bóg i Ojciec?

Walter Kasper wyjaśnia, że „pisma nowotestamentowe są wiernym echem Jezusowego orędzia o Ojcu. U Pawła Bóg (θεός) i ojciec (πατήρ) są ze sobą nierozdzielnie złączeni. Na początku w nagłówkach pozdrowień i zakończeniu w życzeniach błogosławieństwa listów Pawłowych zawsze mówi się o «Bogu i naszym Ojcu» lub o «Bogu i Ojcu naszego Pana Jezusa Chrystusa» (1 Tes 1,1; Ga 1,3; 1 Kor 1,3; 2 Kor 1,2; Rz 1,7; Flp 1,2 i w innych miejscach)”⁷. Zauważamy z łatwością, że „kiedy chrześcijanie mówią «Bóg», to myślą o Ojcu Jezusa. Słowo «Bóg» stało się synonimem określenia «Ojciec Jezusa Chrystusa»”⁸. Św. Jan ewangelista pisze, że dzieło Jezusa polega na objawieniu imienia Boga. Podczas Ostatniej Wieczerzy Jezus modli się: „Objawiłem im Twoje imię” (J 17,26). A tym imieniem Boga, które Jezus objawił jest słowo „Ojciec”.

Znajduje to wyraz w naszej modlitwie. Błogosławimy Boga, który jest Ojcem naszego Pana, Jezusa Chrystusa (por. 1 P 1,3), a także – aczkolwiek w innym sensie – także naszym Ojcem. Codziennie przecież modlimy się do Boga „Ojcze nasz”, a więc powtarzając modlitwę, której nauczył nas Jego Syn. „W swojej modlitwie – pisze jeden ze współczesnych teologów – Izraelici błogosławili Boga za Jego majestat i za Jego ingerencje na rzecz tego ludu. Wymawiając imię Przedwiecznego, zawsze dodawali: «niech będzie błogosławiony!» Stosując się do swej nowej wiary, uczniowie Jezusa nadal mieli zwyczaj błogosławić tego samego Boga, dodając jednak pewien nieoczekiwany motyw, niegdyś nieznan, który ideę Boga poddawał całkowitej odnowie: «Niech będzie błogosławiony Bóg i Ojciec Pana naszego, Jezusa Chrystusa» (1 P 1,3)”⁹.

⁵ Tamże, nr 240.

⁶ Por. J. Ratzinger, *Bóg Jezusa Chrystusa*, Kraków 1995, s. 39.

⁷ W. Kasper, *Bóg Jezusa Chrystusa*, dz. cyt., s. 183.

⁸ F.-X. Durrwell, *Ojciec. Bóg w swoim misterium*, Kielce 2000, s. 12.

⁹ Tamże, s. 15.

Pytanie: O kim myślimy jako chrześcijanie, gdy mówimy „Bóg”?